

УДК [654.19-053.2:81'27]:327.88(470:477)

ТЕЛЕБАЧЕННЯ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Оксана Білоус

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна
e-mail: yunak_oksana@ukr.net*

Розглянуто особливості використання телебачення в умовах інформаційної та військової агресії Росії проти України. Визначено функції, які повинна виконувати кожна телепрограма, яка адресована дітям.

Ключові слова: діти, телебачення, національно-патріотичне виховання, функції телебачення, культура мовлення.

За умов нинішньої російсько-української війни, зростання інформаційно-психологічної агресії медіа Росії проти України загострилась проблема ефективного використання телебачення у системі національно-патріотичного виховання дітей, яка органічно пов'язана з рівнем професіоналізму журналістів. Наголошено на тому, щоб працівники телеканалів глибоко розуміли виховні можливості телевізійної комунікації. Ми вважаємо, що національно-патріотичне виховання дітей є цілеспрямованим і свідомо здійснюваним процесом організації і стимулювання активно-творчої діяльності дітей щодо оволодіння українськими національно-духовними цінностями та їхнього життєствердження.

Французький психолог і філософ Гюстав Лебон у праці «Народи і нації» писав: «Народи можуть багато чого втрачати на своєму шляху – територію, ресурси, навіть державність. Але вони здатні повертати втрачене за однієї умови – якщо зберегти душу свого народу» [24]. Так-от якраз за душі українців, насамперед дітей, підлітків, юнацтва, проти їх колонізації московським ворогом сьогодні триває війна і на східному фронті, і в інформаційному просторі. Тому важливо, щоб студенти – майбутні журналісти здобули належні знання про форми і методи протидії маніпулятивній пропаганді і навчилися створювати такий телевізійний контент, який би сприяв формуванню у дітей глибоких національно-патріотичних переконань.

Конвенція ООН з прав дитини та Закон України «Про охорону дитинства» вважають дитиною особу до 18 років (малолітня до 14 років, неповнолітня від 14 до 18 років). Психолог Д. Б. Ельконін запропонував таку вікову періодизацію дітей: немовля – до 1 року, раннє дитинство – від 1 до 3 років, молодший дошкільний вік – від 3 до 4 років, середній дошкільний вік – від 4 до 5 років, старший дошкільний вік – від 5 до 7 років, молодший шкільний вік – від 7 до 11 років, підлітковий вік – від 11 до 14 років, рання юність – від 14 до 18 років [5, с. 60]. Науковець І. Л. Пенчук схарак-

теризувала зміни в телевізійних орієнтаціях дітей [15, с. 43-82], які приблизно збігаються з основними віковими кризами дитини. Тому під час створення телепередач журналісти повинні брати до уваги так звану «вікову кризову таблицю» відомого психолога А. Валлона. Згідно з результатами його наукового дослідження, певний вік супроводжується відповідною провідною діяльністю: ранньому дитинству (1-3 роки) відповідає наочно-маніпулятивна діяльність; дошкільному дитинству (3-7 років) – сюжетно-рольова гра; молодшому шкільному віку (7-10 років) – навчання; підлітковому періоду (10-15 років) – інтимно-особистісне спілкування [2, с. 188-189].

Грузинський психолог Д. Узнадзе в основі поведінки реципієнта вбачає важливість настанови, що її треба повідомити окремій особі чи телеглядачам [23, с. 263]. Саме від настанови, спрямованості і змістовно-емоційної, мовно-видовищної наповненості телевізійних програм, на перегляд яких людина витрачає 60-70%, а то й більше вільного від роботи часу, значно залежить формування морально-духовних, національно-патріотичних почуттів та естетичних смаків. Узагальнюючи результати багатьох досліджень, стверджуємо, що діти різних вікових категорій перебувають у полоні телебачення 2-3-4, а інколи й 5 годин на добу. «Улюблене заняття 98% підліткового населення – це перегляд телепередач» [10].

Осмилюючи проблеми культурного й духовного розвитку людини, Володимир Кафарський зазначив, що інформаційні технології суттєво впливають на особу: «а) розширюються можливості доступу до інформації; б) збільшується обсяг інформації; в) поглиблюється розуміння інформаційних процесів; г) зростає здатність до осмислення та узагальнення знань; ґ) підвищується рівень раціоналізації життя людини; д) зростають уміння і ступінь компетентності фахівців. Водночас: а) людині загрожує втрата індивідуальності та етнокультурної самобутності; б) знижується рівень загальної культури особи, відбувається її соціальна самоізоляція; в) посилюється дегуманізація робочого процесу» [9].

Студент – майбутній журналіст має зрозуміти, що інформаційно насичений світогляд активно впливає на свободу, мораль, духовний світ людини. Зіставивши різні інформаційні теорії, В. Кафарський виокремив позитивні і негативні аспекти впливу. «Позитивні аспекти: а) розвиток комп'ютерних технологій забезпечить особі свободу вибору; б) з'являється можливість створювати і використовувати електронні комбінації; в) кожен індивідуум одночасно стає рівноправним одержувачем і творцем інформації; г) зростає можливість включення в єдину мережу різних баз та банків даних; ґ) підвищується рівень безпеки людини у практичних галузях діяльності.

Негативні аспекти: а) надмірне підпорядкування комп'ютерам аж до їх обожнювання (сакралізації); б) беззахисність людини перед зовнішнім вторгненням в приватне життя; в) розширюється можливість отримання (здобуття) даних про будь-якого індивідуума; г) зростає можливість втрати особистої автономії (ідентичності); ґ) можливість маніпулювання індивідом через інформацію, яка на нього спрямовується; д) загроза моральному імунітету особи внаслідок фанатичної відданості комп'ютерам; е) звуження духовного світу та чуттєвого сприйняття природи і соціуму, що призводить до втрати здатності слухати і розуміти «не своє» та терпимо ставитися до чужого» [9].

Академік Іван Дзюба зазначає, що глобалізація високо підносить прапор свободи, але реально сфера свободи людини знижується, як шагренева шкіра, під дією не завжди помітних, але потужних маніпуляторів – економічних, політичних, маскультур-

них, мас-медійних та ін. Яке місце залишиться для національної сутності особистості під пресингом глобальних чинників, на що вона спиратиметься, який корінь матиме? Чи не перетвориться людина просто на статистичну одиницю, позбавлену можливості бути суб'єктом, творцем – у культурі, у господарстві, в інтелектуальній сфері? [4].

Учені розрізняють на телебаченні три види агресивних дій: фізична агресія, непряма агресія (компромат, плітки та злісні жарти) і вербальна (словесна) агресія. До головних причин, які призводять до того, що «жорстокість і сексуальна вакханалія заповзає по антені на екран у кожен дім і просто спотворює психіку людей, особливо дітей і підлітків» [19], належить також ігнорування Закону України «Про телебачення і радіомовлення». Нагадаємо: у шостій статті цього Закону записано, що «не допускається використання телерадіоорганізацій для: трансляції програм або їх відеосюжетів, які можуть завдати шкоду фізичному, психічному чи моральному розвитку дітей та підлітків, якщо вони мають змогу їх дивитися; розповсюдження і реклами порнографічних матеріалів та предметів» [8, с. 91]. У 5-му і 6-му пунктах статті 28 наголошено, що «ліцензіат не має права розповсюджувати програми, здатні впливати на нормальний фізичний, розумовий або моральний розвиток дітей та юнацтва, і програми, що містять сцени, які викликають жах, сцени вбивства, насилля (фізичного чи психологічного), сцени, звернені до сексуальних інстинктів; текстовий супровід не може містити брутальних слів, висловів тощо» [8, с. 103].

В Україні загальносвітові тенденції негативного впливу телебачення на дітей посилюють специфічні особливості, до яких привертає увагу психотерапевт Анжела Кігічак-Борщевська. Майнова нерівність людей, різке зниження їх суспільної затребуваності, руйнування духовних цінностей, ідеалів, наростання соціальної і психологічної дезорієнтації та дезадаптації індивіда, високий рівень безробіття, ускладнення криміногенної ситуації, поширення процесів деформації сім'ї – все це однозначно негативно відбивається на психіці дітей і підлітків.

До створення такої ситуації причетні засоби масової інформації, зокрема електронні. Засоби масової інформації демонстративно підкреслюють високі життєві стандарти з одного боку, з другого – пропагують жорстокість, насилля, цинізм та інші аморальні явища. Неформальні групи, в яких опиняються підлітки, часто не лише опираються традиційним моральним нормам і цінностям суспільства, але й нерідко потрапляють під «опіку» різних злочинних угруповань, що останнім часом набули ледь не легального соціального статусу. З'явився чималий прошарок «педагогічно вакуумних» дітей [11].

«Педагогічно вакуумні діти» не належать до жодного з особистісно інтегральних утворень, які визначила Т. М. Гавлітіна, досліджуючи процес національно-патріотичного виховання підлітків в умовах позашкільного навчального закладу. Вона схарактеризувала високий, середній і низький рівні національно-патріотичної вихованості [3, с. 8-9]. На основі зіставлення методики і результатів її педагогічного експерименту (рівні національно-патріотичної вихованості) з результатами нашого порівняльно-тематичного аналізу впливу телебачення на формування національно-патріотичних переконань, ми окреслюємо виховні можливості регіональної телевізійної комунікації. Реалізація цих можливостей передбачає психолого-педагогічний підхід до системно-комплексної підготовки телепередач для дітей різної вікової категорії, щоби викликати у юних глядачів пізнавальну, почуттєву і поведінкову реакцію. Тому важливо, щоби телепередачі для дітей, підлітків, юнацтва були нас-

нажені енергією національного духу в зорових і слухових образах, створених драматургічними видовищами, які найлегше сприймаються глядачами. Вважаємо, що за таких умов телепередачами для дітей зацікавляться реципієнти не лише з високим, середнім, низьким рівнем вихованості, а й «педагогічно вакуумні діти».

У цьому контексті заслуговує на серйозну увагу і розповсюдження ініціативи освітян і журналістів Дніпропетровщини, які започаткували проект «Дорогами війни». «Це екскурсії для школярів області, під час яких вони зможуть дізнатися більше про війну в Донбасі, – повідомила радник голови Дніпропетровської облдержадміністрації Ольга Гриб. – Плануємо, що їх відвідають п'ять тисяч школярів із різних куточків області» [16]. Тобто, діти відвідують військові частини, Алею пам'яті загиблим бійцям, музеї АТО в Дніпрі.

Щодня в патріотичних турах беруть участь групи із 100 дітей у супроводі вчителів. Про це розповідають на телебаченні та радіо, пишуть у газетах. «Школярів приймали у закритому військовому містечку, вони спілкувалися із справжніми героями, які захищали кордони нашої країни від російських агресорів, побачили їхні тренування, тримали в руках справжню зброю, оглянули бойову техніку і вертоліт, із якого стрибають десантники. Все це супроводжувалося розповідями про різні історії із фронту, про діяльність волонтерів» [16], – розповів ініціатор, історик та один із творців Дніпровського музею АТО Юрій Фанигін.

Осмишуючи сучасний стан педагогіки, виховних процесів, доктор педагогічних наук, професор Ю.Руденко написав: «Найвищим здобутком вітчизняної педагогіки (Г. Сковорода, К. Ушинський, С. Русова, Г. Ващенко, І. Огієнко та ін.) є те, що основна мета виховання безпосередньо пов'язується з ідеалом людини – представником української нації. Так, за К. Ушинським, «кожен народ має свій особливий ідеал людини і вимагає від свого виховання відтворення цього ідеалу в окремих особах. Ідеал цей у кожного народу відповідає його характерові». Ідеали українців, їхній національний характер і світогляд найглибше відображені в народній творчості – фольклорі, різних видах народного мистецтва, в художніх творах Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки та інших класиків української літератури» [17].

Спіраючись на досвід німецьких педагогів, професор Юрій Руденко запропонував, щоби українські діти, підлітки, юнацтво вчилися: у Г. Сковороди – філософського осмислення українського життя, високої моралі, шляхетності духовного світу; у Т. Шевченка – українського національного світорозуміння, національної самобутності, безкомпромісності в боротьбі за волю України, глибинного художньо-образного мислення; у І. Франка – енциклопедичності знань про Україну-Батьківщину і світову культуру, стійкості та незламності в боротьбі за українську національну ідею, державу; у Лесі Українки – лицарської мужності і звитяги, любові до України, глибини і досконалості мистецької творчості; у В. Вернадського і М. Грушевського – глибинного наукового пізнання, синтетичного осмислення природи і суспільства, нації і держави, відданості українській національній ідеї; у В. Симоненка, В. Стуса і О. Теліги – лицарської стійкості і незламності в боротьбі за інтереси українського народу і його ідеали, українського світовідчуження і поетичного мислення» [17].

Доцільно, щоби ці рекомендації осмилювали студенти, адже вони безпосередньо стосуються телеорганізацій, працівники яких покликані розповідати дітям, підліткам, юнацтву про національних героїв – борців за волю і незалежність України, видатних державних, політичних, наукових, культурних і громадських діячів і

таким чином сприяти їхньому національно-духовному вихованню. Адже найбільший виховний вплив на емоційну, моральну, розумову сфери молодого покоління має всебічна інформація про рідний край, свій народ, його мову, культуру, історію Батьківщини, про патріотизм, героїзм предків і сучасників у війні з російськими окупантами, національно-визвольні заповіді нащадкам, історичний досвід будівництва української національної держави.

Безперечно, тлумачення фактів, подій, явищ ґрунтується на мотивації, яку обирає журналіст, відшукуючи істину, висвітлюючи її у телепередачах. Чи він заплутує ситуацію, фальшує минуле й сучасне, чи прагне допомогти «відродити національну гідність, громадянську самосвідомість, самодостатність, самобутність, самоцінність на основі національної ідеї, яка впливає з автохтонності української нації і глибоких історичних традицій» [13, с. 89]. Видатний український педагог В. О. Сухомлинський наголошував, що правдива історична освіченість – надто важливий крок на шляху до морального самовиховання. Ніколи людина не переживає так глибоко почуття обов'язку перед Батьківщиною, як у години роздумів про долю Вітчизни, коли вона сама в думках повторює шлях, пройдений своїм народом, бачить і відчуває себе як частину народу [20, с. 246].

Оцінюючи тематику телевізійних передач для дітей усіх вікових категорій у контексті національно-патріотичного виховання, ми враховували думки лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, філософа Сергія Кримського, який підкреслював, що «особистість – це не тільки неповторність індивіда, це й індивідуальна неповторність нації. Кожна нація – це теж історична особа. Отже, нація повинна постійно звертатися до своєї самості, відновлювати її, здійснювати через урахування своєї історії, свого історичного досвіду, шлях до самої себе» [14]. Телебачення, з урахуванням загальноукраїнських інтересів національної соборності, володіючи природними можливостями найпотужнішого впливу на глядача, може стати надійним другом, порадиником, помічником дитини на шляху до самоусвідомлення своєї національної сутності та водночас громадянської ідентичності.

Важливо, щоби працівники телеканалів зрозуміли, збагнули свою відповідальність за утвердження національно-патріотичної свідомості дітей, підлітків, юнацтва. Адже «нині в Україні йде паралельно (але на різному рівні та з різною інтенсивністю) двоєдиний процес формування громадянської (політичної) нації при одночасному посиленні самоідентичності української титульної нації, – наголошує професор, член-кореспондент НАПН України Василь Ткаченко. – Так само триває процес ідентифікації представників різних національних меншин і корінних народів» [22]. Глибоке розуміння цієї проблеми у кожному регіоні є передумовою підготовки таких передач для дітей, які розкривають національні та загальнолюдські цінності, громадський (людський) фактор і фактор етнічний, які діалектично взаємозв'язані.

Наш концептуальний підхід до функцій телебачення базується на принципах, які полягають у тому, щоби допомогти дітям, підліткам, юнацтву сформуванню глибокі почуття любові до української мови, культури, національних звичаїв, традицій, відчути себе духовно багатими, морально стійкими супроти інформаційної і військової агресії. Тому потрібно постійно звертатися до історичної пам'яті. Адже «безпам'ятний» – значить ослаблений. Той, хто не знає, звідки він вийшов, позбавлений дуже важливого ресурсу психологічної підтримки – розуміння логіки і змісту власного життя і тих подій, які в ньому відбуваються» [7].

Зрозуміло, що нині, під час російсько-української війни, складно працювати журналістам. Від них вимагають доброї інтелектуально-професійної орієнтації. «Але є дуже багато різних масок. Є велика винахідливість на ринку масок. Навіть існує ціла індустрія, яка працює на різні спокуси, – зазначав письменник і філософ Євген Сверстюк. – Індустрія працює на ринку війни. У ній допускаються будь-які методи – дуже важко впіймати злодія. Звідки вуха ростуть, звідки ноги і хто запустив блеф...» [19]. Чи є вихід з такої ситуації? Вважаємо, що джерелом високої професійно-моральної діяльності працівників усіх телеканалів є порядність, національна свідомість, розуміння ними принципів, функцій, свободи ЗМІ та відповідальності за свою працю, усвідомлення психолого-педагогічних методів виховання підростаючого покоління, що підвищує позитивний вплив телебачення на виховання дітей, підлітків, юнацтва.

На наш погляд, студентам, журналістам варто дослухатися до порад кандидата філологічних наук Н. Д. Темех про те, що у виховному процесі телебачення може формувати інформаційний попит на такі цінності: **абсолютні** (віра, надія, любов, працелюбність, шляхетність, доброта, чесність, справедливість, щирість, гідність, милосердя, прощення, досконалість, краса, свобода, нетерпимість до зла, великодушність, мудрість, шляхетність, сумління, правда), **національні** (українська ідея державотворення, самопожертва в боротьбі за свободу нації, національна гідність, історична пам'ять, пошана до національних символів, утвердження в усіх сферах життя української мови, любов до національної культури, протидія антиукраїнським ідеологіям), **громадянські** (суспільна гармонія, соціальна й міжетнічна справедливість, культура соціальних і міжетнічних відносин, повага до закону, рівність громадян перед законом, самовідповідальність людини, її права, суверенність особи, право на свободу думки, повага до демократичних виборів та влади, толерантне ставлення до чужих поглядів, які не суперечать українським національним ідеалам та утвердженню української України), **сімейні** (піклування про дітей (батьків), пошана предків, злагода в сім'ї, демократичність стосунків, здоровий спосіб життя, збереження і примноження українських національних традицій), **особисті** (орієнтація на пріоритет морально-духовних і національних цінностей, внутрішня свобода і відповідальність за свої вчинки, особиста й національна гідність, воля, самоконтроль, рішучість, доброзичливість, поміркованість) [21, с. 138-139].

Формування національно-патріотичних переконань за активної участі телебачення забезпечується різнобічною взаємодією зовнішніх і внутрішніх факторів, які пов'язані з процесами сугестії (навіювання) і автосугестії (самонавіювання). Адже підсвідомі настанови, як відомо, мають вирішальний вплив на процеси формування національно-патріотичного переконання, визначають морально-духовні ідеали, спонукають до саморозвитку, самовизначення, самотворчості. У цьому контексті доречно навести думку М. Бубера, який зауважував: «Життя... складається з того, що я поставлений перед присутністю буття, з яким я не погоджував і з яким не можуть бути погоджені будь-які правила гри» [1, с. 188]. Це означає, що фундаментальна ситуація виникає в результаті взаємодії двох суб'єктів: «я» і того буття, «яке не є я». Останнє як дієве та активне, постійно «грає не за правилами», якоюсь мірою не передбачуване у своєму рухові, чи, як каже М. Бубер, «наявність буття, перед яким я поставлений, змінює своє обличчя, прояв та відвертість; вони інші, ніж я, і часто – жахливо відмінні від тих, яких я очікував». Однак дійсність навіть у своїй аналогіч-

ності та непередбачуваності, не безвідносна до іншого учасника ситуації – реальність начебто провокує його, і той проживає своє життя знову і знову, «відповідаючи на поклик наявного буття «Де ти?» – «Ось я» [1, с. 200].

Телебачення обсягом мовлення, тематикою передач начебто намагається вичерпати всі аспекти «наявного буття». Тим самим стає нібито його двійником, чи, швидше, ерзацем. Та перетворення буберівського діалогу «Де ти?» – «Ось я» виражається не тільки і не стільки подоланням непередбачуваності «наявного буття», скільки тим, що телебачення радикально перерозподілило функції учасників цього діалогу. Інакше кажучи, телебачення все зробило так, що тепер не «наявне буття» кличе людину «Де ти?», а навпаки, само змушене озиватись на поклик людини. Щоб ефективно та швидко виконати вимогу та «постати перед очима» глядача, наявне буття саме переживає метаморфозу – ніби розгалужується, перетворюється на електромагнітні хвилі, які являють собою не речі, а чисту енергію. Вони перебувають у фізичному просторі, а їх сукупність має назву «ефір». Перевтілюючись у цей об'єктивний фізичний феномен, реальність стає готовою до того, щоб на поклик власника приймача, не вагаючись жодної миті, відповісти «Ось я».

У комунікативному акті беруть участь великі групи людей: ті, хто є організаторами комунікації, виробниками телевізійної продукції, і ті, для кого ця продукція призначена. Треба зазначити, що з другого боку, з боку аудиторії, людей збирається значно більше. «У «prime time» глядачами телепередач буває чи не половина населення світу, серед якого 25% дітей» [12, с. 4]. Тому, готуючи телепередачі для дітей, підлітків та юнацтва, важливо правильно виокремити суспільно важливі факти, не ізолюючи їх від соціального середовища, яке визначається єдністю загального, особливого й одиничного, не порушувати історичної достовірності факту відбором тих чи інших (суттєвих чи несуттєвих) зв'язків й не забувати про «спадковість» фактів, відображених на телеекрані.

Студенти – майбутні журналісти мають зрозуміти, що кожна телевізійна програма повинна виконувати мінімум чотири функції: 1) зацікавити юного глядача темою, 2) поставити перед ним мету, 3) показати доступні засоби для самостійного досягнення мети, 4) створити для юного глядача можливість порівняти свої результати «спілкування з телевізором» з результатами інших глядачів. Реалізація цих функцій ґрунтується на дотриманні специфіки підготовки телевізійних матеріалів (образність, інтелектуальність, емоційність, щирість, драматургічність, динамізм, логічність, цікава захоплююча композиція).

Тематична концепція дитячих телепередач має поєднувати регіональні і загальноукраїнські інтереси щодо сприяння національно-патріотичному вихованню дітей і обов'язково враховувати вікові психологічні особливості інформаційно-пізнавальних, інтелектуальних, розвивальних, розважальних потреб дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бубер М. Я и Ты / М. Бубер // Квинтэссенция: Филос. альманах. – М.: Политиздат, 1992. – С. 294–370.
2. Валлон А. Психическое развитие ребенка: пер. с фр. / А. Валлон. – М.: Просвещение, 1967. – 195 с.

3. Гавлітіна Т. М. Національно-патріотичне виховання підлітків в умовах позашкільного навчального закладу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. педагог. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Т. М. Гавлітіна. – К., 2007. – 20 с.
4. Дзюба І. Глобалізація і майбутнє культури / І. Дзюба // День. – 2006. – 12 лип.
5. Эльконин Д. Б. К проблеме периодизации психического развития в детском возрасте / Д. Б. Эльконин // Избр. психол. труды. – М.: Педагогика, 1989. – 245 с.
6. Жежера В. Привиди агресії / В. Жежера // Голос України. – 2004. – 7 трав.
7. Забужко О. Цьому закритому клубу артистів, що називають себе «політичною елітою», пора ці сцени / О. Забужко // За вільну Україну плюс. – 2010. – 1 квіт.
8. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» // Інформаційне законодавство України (Станом на 1 вересня 2008 року) / за ред. Тараса Шевченка, Тетяни Олексіюк; упоряд. Т. Г. Бондаренко. – К., 2008. – С. 86-124.
9. Кафарський В. Інформаційна культура українського суспільства / В. Кафарський // Голос України. – 2006. – 23 трав.
10. Кацун Ю. Домашній агресор / Ю. Кацун // День. – 2004. – 22 квіт.
11. Кігічак-Борщевська А. Підліткова криза: війна з суспільством чи захист від страху? / А. Кігічак-Борщевська // Дзеркало тижня. – 2005. – 19 листоп.
12. Когатько А. Г. Телевидение для детей: теория, история, перспективная модель функционирования: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.01.10 «Журналистика» / А. Г. Когатько. – М., 2007. – 21 с.
13. Лизанчук В. В. Основи радіожурналістики: підручник / В. В. Лизанчук. – К.: Знання, 2006. – 628 с. + компакт-диск.
14. Махун С. Сергій Кримський: Принцип духовності ХХІ століття / С. Махун, І. Сюдюков // День. – 2002. – 15 листоп.
15. Пенчук І. Л. Телебачення для дітей в Україні: інформаційно-емоційний і змістовно-тематичний потенціал: дис. ... докт. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / І.Л. Пенчук. – Запоріжжя, 2012. – 423 с.
16. Рижков В. Із перших уст / В.Рижков // День. – 2017. – 19 верес.
17. Руденко Ю. Камо грядеш, українська педагогіка? / Ю. Руденко // Українське Слово. – 2006. – 30 серп – 5 верес.
18. Сверстюк Є. «Мені здається, що наші журналісти втратили смак до роботи на глибині» / Є. Сверстюк // День. – 2010. – 26–27 лют.
19. Старовойтова З. Телевізор – скринька Пандори / З. Старовойтова // Вечірній Київ. – 2002. – 31 жовт.
20. Сухомлинский В. А. О воспитании / В. А. Сухомлинский / сост. и авт. вступ. очерков С. Соловейчик. – 3-е изд. – М.: Политиздат, 1979. – 270 с.
21. Темех Н. Д. Українське телебачення і формування духовності молоді: теорія, практика: [навч. посіб.] / Н. Д. Темех. – Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 150 с.
22. Ткаченко В. Криза мультикультуралізму й проблеми єдиного освітнього поля / В. Ткаченко // День. – 2011. – 21 лип.
23. Узнадзе Д. Психология установки / Д. Узнадзе. – СПб.: Питер. – 2001. – 416 с.
24. Цимбалюк М. Суспільне за формою, залежне – за фактом / М.Цимбалюк // Слово Просвіти. – 2017. – 21-27 верес.

TELEVISION IN NATIONAL PATRIOTIC EDUCATION SYSTEM OF CHILDREN UNDER RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Oksana Bilous

*Ivan Franko National University of Lviv
Chuprynky Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: yunak_oksana@ukr.net*

Under the current Russian-Ukrainian war the informational and psychological aggression of media against Ukraine has increased and the problem of the effective use of television in the system of national patriotic education of children became actual, that is organically linked with the level of professionalism of journalists. National patriotic education is a deliberate and conscious process of organization and promotion of active and creative activity of children to master the Ukrainian national spiritual values and its life affirmation. Therefore, it is important that students – future journalists – receive proper knowledge about forms and methods of counteraction to manipulative Russian propaganda and learned how to create such television broadcasts that would contribute to the formation of deep national patriotic beliefs among children.

The greatest educational effect on the emotional, moral, mental areas of children has comprehensive information about the native land, the Ukrainian people, its language, culture, the history of the Motherland, about patriotism, heroism of ancestors and contemporaries in the war with the Russian aggressor, historical experience of creating Ukrainian state.

Our conceptual approach to television functions is based on the principles, which are in that to help children form deep feelings of love for the Ukrainian language, culture, national customs, traditions; to feel spiritually rich and morally resistant to Russian information and military aggression.

Formation of national patriotic beliefs with the active participation of television is ensured by various interactions of external and internal factors, related to processes of suggestion and autosuggestion. Each TV program must perform at least 4 functions, i.e. to interest the young spectator in the topic, to set the goal before them, to show available means for self-achieving the goal, to create for the young viewer the opportunity to compare their results with the results of other viewers. The realization of these functions is based on the specifics of the preparation of television materials.

The thematic concept of children's television programs should combine regional and general human interests and values to promote national patriotic upbringing of children and must take into account age features.

Key words: children, national patriotic upbringing, education, Russian-Ukrainian war, professionalism.